

7

Keby som stretol Maca Mlieča

45 MINÚT

Nosné témy GV:

Globalizácia
a medzinárodný
obchod

Aktivita je zameraná na rozbor diela Maco Mlieč od Jozefa Gregora Tajovského, ktoré poslúži ako základ pre diskusiu o globálnom probléme porušovania ľudských práv. Na úvod sa žiaci a žiačky s dielom zoznámia prostredníctvom krátko videa od projektu Baštrng. Následne krátko diskutujú a samostatne aj v skupinách plnia úlohy z pracovného listu. Ten obsahuje úryvok z príbehu Maca Mlieča a otázky ku kľúčovým témam. Žiaci a žiačky si osvoja základné vedomosti o slovenskom realizme a spoločne diskutujú o porušovaní ľudských práv v časoch, keď dielo vzniklo, a dnes.

Odporúčané prepojenia s kurikulumom:

- Krátka epická próza – poviedka, slovenský realizmus, charakteristika postáv, identifikácia myšlienkového posolstva diela;
- povinní autori a diela:
J. G. Tajovský – Maco Mlieč;
- prierezová téma: osobnostný a sociálny rozvoj.

Prínosy pre predmet slovenský jazyk a literatúra:

- Žiaci a žiačky dokážu v diele charakterizovať jednotlivé postavy;
- dokážu sami identifikovať významovú rovinu a identifikujú myšlienkové posolstvo diela;
- vcítia sa do vnútorného života postáv.

Prínosy pre globálne vzdelávanie:

- Žiaci a žiačky hodnotia a analyzujú pracovné podmienky literárnych postáv a ľudí vo svete;
- formulujú a v diskusii obhajujú svoje postoje a názory na (ne)férové pracovné podmienky, porušovanie ľudských práv a globalizáciu;
- rozvíjajú zručnosť empatie, argumentačné zručnosti a kreatívne myslenie.

Pomôcky:

kópie pracovného listu pre každého žiaka či žiačku, písacie potreby, počítač, projektor, prístup na internet alebo vopred stiahnuté video Maco Mlieč od projektu Baštrng

POSTUP

10 minút

Evokácia

- 1 Uvedte literárne dielo, ktorému sa budete venovať: Maco Mlieč od Jozefa Gregora Tajovského, predstaviteľa slovenského realizmu.
- 2 Krátko diskutujte o tom, čo si žiaci a žiačky predstavujú pod pojmom slovenský realizmus a aké témy by očakávali v slovenskej literatúre z roku 1903, kedy bol Maco Mlieč napísaný.
- 3 Pustite žiakom klip Maco Mlieč od projektu Baštrng (Je voľne dostupný na YouTube, stačí si zadať Baštrng a vyhľadať Maca Mlieča. Klip trvá približne 6 minút).
- 4 Po skončení klipu diskutujte o týchto otázkach:
 - Ktoré boli hlavné postavy prózy Maco Mlieč? Aké mali vlastnosti?
 - Čo je podľa vás hlavnou myšlienkou prózy Maco Mlieč?

25 minút

Uvedomenie

- 5 Rozdeľte žiakov a žiačky do dvojíc alebo skupín (maximálne po štyroch). Upozornite ich, že hoci je klip, ktorý videli, moderne spracovaný, pôvodný text napísal autor dávno. Úryvok v pracovnom liste teda môže z jazykového hľadiska pôsobiť veľmi zastarane. Existuje však veľa dôvodov, prečo je tento príbeh aktuálny aj dnes. Na konci textu nájdú vysvetlenie niektorých výrazov z textu.
- 6 Rozdajte všetkým pracovné listy s úryvkom textu. Dajte im čas 10 až 15 minút na prečítanie ukážky a vypracovanie otázok.
- 7 Po uplynutí časového limitu vyzvite skupiny, aby prečítali svoje odpovede. O otázkach č. 5, 6 a 7 môžete voľne diskutovať a plynulo prejsť do reflexie.

10 minút

Reflexia

- 8 Diskusiu môžete riadiť týmito otázkami:
 - Aké pocity vo vás vyvolal príbeh o Macovi Mliečovi? Vedeli ste sa vžiť do jeho pocitov? Prečo áno? Prečo nie?
 - Máte osobnú skúsenosť s prácou napríklad formou brigády? Aké boli vaše pracovné podmienky, boli dodržiavané vaše ľudské práva?
 - Je dodržiavanie ľudských práv (napríklad v súvislosti s prácou a pracovnými podmienkami) samozrejmé? Prečo áno, prečo nie? V ktorých odvetviach dochádza k porušovaniu ľudských práv? Ako na to vplýva globalizácia? (V diskusii sa môžete dostať k témam zneužívanie detskej práce, diskriminácia na základe pohlavia, rasy, etnickej príslušnosti atď.)
 - Čo podľa vás v súčasnosti prispieva k dodržovaniu férových pracovných podmienok? Čo podporuje ich dodržiavanie?
 - Môžeme v takých situáciách pomôcť aj my osobne? Ako?

Doplňujúca informácia:

Lokálne: pomoc pri vyhľadani právnej pomoci v prípade diskriminácie napr. na webe www.diskriminacia.sk.

Globálne: zodpovedným nakupovaním tovaru od spoločností, ktoré poskytujú svojim zamestnancom dobré pracovné podmienky a preferencia fair trade výrobkov.

Skúsenosť s aktivitou:

” S menšími vysvetleniami a dlhšou časovou dotáciou sa dala aktivita ľahko realizovať aj so žiakmi 9. ročníka ZŠ.“

Učiteľka základnej školy v okrese Nitra

Zdroje:

- TAJOVSKÝ, J.G.: Maco Mlieč. zlatyfond.sme.sk. (nedatované). [cit. 12.8.2018]. Dostupné na: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/127/Tajovsky_Maco-Mliec/1.

Príloha 1

PRACOVNÝ LIST

Jozef Gregor Tajovský – Maco Mlieč

(Text je krátený)

„Mliečnik, a koľkože ste vy to už u richtárov?“ vše zastavil som sa pri starom richtárovi kraviarovi, keď pásal pod cestou kravy.

....

„A, pán môj, ktože to ráta?! Nuž od chlapectva,“ ...

„A teraz že koľko máte rokov?“

„Ktože ho tam... Nuž ale budem mať iba dáky rok-dva menej ako náš gazda. On sa bol takto v lete oženil a ja potom na jeseň prišiel som k nemu za paholka.“

Gazda mal už aspoň šesťdesiat rokov, lenže sa ten nedal s Macom ani porovnať. Bohatý, doprial si, nič nerobil, peši nevyšiel ani do poľa, nuž mal brucho ako súdok a tvár ako mesiac na splni, a na Macovi iba ohorená čierna chlpatá kožka na širokých, veľkých kostiach, čaptavá noha a dokľavené prsty na rukách.

„A plácu že akú máte?“

„Peňazí?“

„Hej.“

„A len tak, čo potrebujem: na dohán, švibalky a... A načo že sú mi už teraz? Aj tak by som ich užiť nemohol. Ženy, detí nemám... A gazda slúbil, že ma opatrí až do smrti, či budem vládvať dačo robiť lebo nie,“ s akousi hrdosťou odpovedal starý Mliečnik, že má také zásluhy.

...

„A čože viacej človek zgazduje za mladi, ako keď ťa na starosť má kto opatrit' a po smrti zahrabať? To je najväčšia pláca, čo ja mám slúbenú od môjho gazdu, Pán Boh mu daj zdravia.“

Skoro som nevedel, čo Macovi proti tomu namietnuť.

„Ale je to zaslúženô! Len si porátajte. Slúžite aspoň tridsať rokov, a čo by vám len po piatke bolo vyšlo na rok, viete, koľké by ste teraz mali peniaze? Mohli by ste si len tak žiť a nemuseli ani kravy pást. I tak je to na vás už zle, tieto plúšte v jeseni, a zima, vietor, kravy zabiehajú.“

...

„A čože budem rátať... Veď ma zase choval za meru rokov,“ nechcel rátať Maco, lebo peniaze mali preňho platnosť len po šesťak-dva, za čo si mohol pálenky, dohánu a švibaliiek kúpiť.

„Odieval,“ pokračoval ďalej, „a pálenka a dohán — to tiež voľačo vynesie, čo len dva paklíky do týždňa, a na fruštík, olovrant každý deň za pohár a cez kosbu, žatvu aj päť razí — to tiež voľačo do roka koštuje aj toho gazdu. Zase treba uznať. Aj takto v meste, keď som čakal na gazdu, už ako je richtárom, veru aj vína, mäsa, cigaru mi podal, mal by som hriech tajiť. A mne bolo jedno: či v meste na vozíku pod cieňou driemať a či doma v koniarni,“ nevedel dosť vynachváliť gazdu.

Zadivený vstával som.

„Tak vy ste, Maco, celkom spokojný so službou a plácou?“

„A veru sa nemôžem ponosovať, ani za mladi, ani na starosť.“

Vysvetlivky:

dohán – tabak,

fruštík – raňajky,

švibalky – zápalky,

cieňa – kôľňa.

meru rokov – 40 rokov,

OTÁZKY K PRACOVNÉMU LISTU:

1. Napiš, akú prácu vykonával Maco Mlieč počas svojho života.

2. Ako platil gazda Macovi? Vypíš z textu, akou formou ho vyplácal.

3. Ako vnímal Maco Mlieč svoju odmenu za prácu, ktorú vykonával? Čo považoval za najdôležitejšie?

4. Ako by si opísal vzťah gazdu k Macovi Mliečovi a naopak, Maca Mlieča ku gazdovi?

5. Čie ľudské práva boli vo vzťahu Maca Mlieča a gazdu porušované? Ktoré? Prečo?
Uvedomoval si Maco Mlieč porušovanie svojich práv? Prečo?

6. Dejú sa podľa vás podobné príbehy aj v dnešnom svete? Aké napríklad?

7. Akými spôsobmi sa dnešní „Macovia Mlieči“ môžu brániť proti nepravosti či porušovaniu svojich ľudských práv? Čo by ste im poradili?
